

unutrašnjosti. Puno se tu toga događalo tijekom povijesti, a i sadašnjost je prilično dinamična i turbulentna. To je svijet paradoksa, silovitih ljepota, ali i tame. Za slikara beskrajn izvor inspiracije.

Serijal “U prolazu” pak koristi figure poput lutki i kostimiranih likova, slikate Floridu iz prizme pandemije. Što vas je inspiriralo da se okrenete tim motivima i što oni simboliziraju u kontekstu vašeg rada?

Te su slike nastavak floridskog serijala, ali ovaj put to je situirano u vremenu pandemije. Kako su mnogi od nas tada izgubili izravan kontakt s drugim osobama, raniji tragikomični floridski likovi bili su zamijenjeni lutkama moje curice, slikanima na velikom formatu, tako da izgledaju kao čudovišta. Pozicionirani su negdje na rubu prozora ateljea u Orlando, s prozorskim staklom iza središnjeg motiva – staklo što nas izolira od ostatka svijeta te floridskim kraljicom koji se gubi u pozadini. Tu su i muhe na staklu, slikane sočno, baš slikarski, a opet precizno, na vanjskoj strani stakla, a neke su pak unutra, u sobi – reference na bezvremene nizo-zemske mrtve prirode iz 17. stoljeća, ali i na koronavirus koji je već prisutan na početku pandemije, zatvarali mi granice ili ne. Kontekst definira narativ, pa i kad stvari ostanu nedorečene. Ti motivi lutki popraćeni su velikim livadskim strašilima i figurama lociranima u američkim dvorištima, koje su tu u povodu praznika ili tijekom predsjedničkih izbora. Pomalo to izgleda smiješno, razigrano, pomalo i tužno, a opet u slici je upečatljivo. Priča o našim životima u ovom vremenu, o pripadnosti i otuđenosti.

Možete li objasniti kako je nastao serijal “Stotinu pogleda na Kesennumu” nakon tsunamija u Japanu i o čemu ste razmišljali tijekom rada? Jeste li tada bili u Japanu?

Supruga mi je iz Japana, pa tamo provodimo dosta vremena. Kad se tsunami dogodio predavao sam na jednom koledžu u Novoj Engleskoj, da bih, nakon pojave prvih snimki na TV ekranima iz razorenih područja, reagirao impulzivno i otišao za Japan. Izgledalo je u vijestima kao holivudski spektakl ili videoigra, apstraktna vijest iz dalekih i nepoznatih krajeva. A u stvarnosti taj val je odnio desetke tisuća života i uništio stotine kilometara obale. Potop biblijskih razmjera koji ostaje nepojmljiv. Ja sam dospio tamo nekoliko tjedana nakon tsunamija, dok većina pristupnih puteva nije bila ni otvorena. Uz pomoć mog punca i još nekih ljudi našao sam se u razorenoj Kesennumi, jednom od priobalnih gradića od kojih su ostale tek beskrajne gomile i ruševine. Intuitivno sam reagirao i odlučio slikom zabilježiti nešto što ostaje neshvatljivo – da slikam ruševine, potom proces čišćenja i obnove te eventualno ponovno rađanje tog mjesta. Japan je jedna od zemalja koju volim. Naravno da je to vezano za moju suprugu Akiko, ali i izloženost japanskoj umjetnosti još od djetinjstva, uz listanje crno-bijelih kataloga u banjalučkoj biblioteci.

Često slikate prvo na malim formatima pa gradite veće. Možete li objasniti taj postupak i njegovu važnost za finalni efekt?

Mali format dopušta mi da lutam i svjesno griješim, da otkrivam likovne mogućnosti i narativne potencijale. Da zalutam i nabasam na nešto novo, radije nego da se ponavljam. A i kada ne uspijem riješiti sliku, to vidim kao dio procesa, neophodan potez da bi se eventualno nešto dogodilo u idućem koraku. Amerikanci kažu: “Making is thinking.” To ima smisla. Nekima od ovih malih formata naknadno se vratim na većoj skali. Jedni nisu inferiorni drugima. Minijature imaju filigranski osjećaj, a velike slike na drugi su način upečatljive. Mora tu biti osjećaj prisutnosti i jak vizualni impakt, čak

Na slici iznad Amer Kobašlija s kćerkom Aminom u KIC-u BiH u Zagrebu; na slikama ispod radovi iz ciklusa “Floridski dnevni”, “Oslikaj svoje mjesto”, te dva rada praznih ateljea iz ptičje perspektive, koje radi još od doba diplomskog studija

i kad je slika namjerno tiha.

Radite na aluminijskim i cink panelima. Zašto birate metale umjesto platna i što vam to znači u tehničkom, ali i simboličkom smislu?

Svaki od ovih ciklusa, nastajali proteklih desetljeća, rađeni je na unikatnim površinama, od aluminijske, plastike, cinka, bakra, drveta, cerada, a katkad i platna. Što izabrati, ovisi o tematici. Prostor kojim se bavim determinira selekciju materijala, a izabrani materijal određuje sliku, odnosno kompletni ciklus. Neki od ovih ranije spomenutih floridskih likova rađeni su na ceradama s halkama na rubovima, jer sam htio da slike izgledaju kao cirkuski baneri. Jer cijeli je svijet danas jedan veliki cirkus. Scene tsunamija u Japanu uglavnom su rađene na bakru. Bilo je neko posebno svjetlo prisutno, gotovo nadnaravno, u tim ruševinama, tako da se bakar pokazao prikladnim da donekle registriрам taj luminozitet. Jer bakar je alkemijski materijal, a slika na bakru kao da je obasjana iznutra, radije nego da se svjetlost reflektira od površine. Spomenut ću i neke od floridskih pejzaža gdje slikam deponije smeća u tondo formatu na aluminiju. To su umjetna brda koja se dižu nad floridskim nizinama, stvarana ljudskom rukom i uklopljena u krajolik, a zauvijek neprirodna – kao Frankenstein, kao čovjekov prkos Svevišnjem. Te su slike rađene na aluminiju koji je kopan u Africi, obrađen u Kini te uvezen za Ameriku, gdje ga kupujem u lokalnoj trgovini industrijskog materijala. Tad ga režem u kružne formate i lijepim na MDF ploče. Ona sprejom nanosim crveni enamel na cijelu površinu. Preko te crvene boje ide, soboslikarskim valjcima, plastični akril – i tako uspostavljam osnovne obrise kompozicije i boje. U konačnici sve to rafiniram uljanim bojama. Dakle, sami materijali koje koristim, aluminij i njegov globalni put koji prelazi od afričkih rudnika Azije do Amerike, te dalje sprejom nanoseni enamel, potom akril koji je ustvari plastika, i onda ulje – a da bih oslikao masivno brdo civilizacijskog otpada sačinjeno upravo od identičnih materijala. Proces informira temu. Dakle, u konačnici jedna

anomalija, to čudno brdo puno ulja, mulja, plastike, metala i tko zna čega još – i onda prekriveno travom, oblikom nalik egipatskim piramidama, a ustvari to je epska gomila smeća.

Kritičari nazivaju vaše krajolike postapokaliptičnima, mislite li na to kao upozorenje u odnosu na klimatske promjene i urbani razvoj?

Slikarsku praksu vidim kao osvrt na svijet u kojem živim. Kad je slika dobra, ona ima rezonancu koja nadilazi vrijeme i prostor u kojemu nastaje. Slikar se može baviti samo onim što poznaje, onim što mu je u neposrednoj blizini. Samo tako možeš biti autentičan. Sve ostalo je puka retorika i šupljanje. Moj svijet je određen selidbama, kako prisilnim tako i dobrovoljnim, lutanjima i traženjima, demonima devedesetih – i sve je to isprepletano, pa biva na jedan ili drugi način filtrirano ciklusima kojima se posvećujem i u kojima spoznajem ponešto. Tako da ove slike ne doživljam postapokaliptičnim, već više kao ogledala svijeta u kojem živimo. Stvari kao da su uvijek na rubu. Neka je tenzija prisutna, lokalne i svjetske krize, ratovi, svjedoci smogocida na malim ekranima u 21. stoljeću. Svijet je čudno i čudesno mjesto, proklet i lijep. Ako si slikar ili poeta bez obzira na to koje oruđe koristio – četkicu, kameru, olovku ili što već – ima toliko toga da bude primijećeno, da budem svjedok, da to ostane zabilježeno. U suprotnom, sve je pomalo kao san, kao da se nije ni dogodilo. Ima jedna kineska poslovice, ne znam je li prokletstvo ili blagoslov – oni kažu: “Dabogda živio u zanimljivim vremenima.”

Kao profesor na Sveučilištu Centralna Florida, kako balansirate svoju umjetničku praksu s akademskim angažmanom? Koje vrijednosti nastojite prenijeti svojim studentima?

Meni je već na početku moje predavačke karijere, prije dvadesetak godina, bilo jasno da se te dvije stvari dopunjuju – studio praksa i rad sa studentima. Naravno, bitan je i tehnički, da kažem zanatski aspekt ovog

posla – kako prenijeti elementarna znanja o prostoru, svjetlu, boji i još puno toga te kako nešto viđeno golim okom registrirati na ravnoj plohi. To se uči relativno brzo ako čovjek iole ima smisla za ove stvari. Meni je zanimljiviji dijalog sa studentima na temu što i zašto raditi, čemu se posvetiti. Taj je razgovor dosta fluidan i može ići u raznim smjerovima. Mnogo toga naučimo zajedno ja i moji studenti, jedni od drugih, u razgovoru, ne da bismo nužno došli do konkretnih odgovora ili zaključaka, nego da naslutimo mogućnosti. Nastojim ne nametati već ih navesti na neki njima prirodni put, određen njihovim senzibilitetom. Razumijem i razne izazove s kojima se susreću jer imam slična iskustva u svom ateljeu, pa tako mogu govoriti kako se nosim s tim i kako riješiti određenu situaciju. Rad i posvećenost ključ su uspjeha. Dobro je biti u toku raznih trendova i tendencija, kako povijesnih tako i suvremenih, i učiti od toga. Doza fanatične predanosti nečem osobnom što nadolazi i sazrijeva tijekom vremena također je bitna. Treba vremena, treba uložiti dane i godine da bi se nešto dogodilo što se diže izvan osrednosti, da postaneš “nindža” u svom području. Slikarstvo nije sprint već maraton, nije poziv ili zvanje nego život.

Vaš rad često odražava osobne i političke okolnosti. Kako balansirate osobnu introspekciju s društvenim komentarom u svom stvaralaštvu?

Balans je bitan. Osobno izbjegavam odveć aktualne teme. Pomalo mi se neke od tih stvari čine didaktičnim, ilustrativnim u najboljem slučaju. S druge strane, ako je slika odveć introspektivna, onda je to tek neka vrsta vizualnog dnevnika – od važnosti onome koji ga piše ili crta, slika, ali manje relevantno drugima. Ljudsko stanje, male sreće i velike tuge mogu biti rezonantne ako je forma kojom to biva manifestirano upečatljiva. Posao slikara jest da primjećuje. Većina nas gleda a ne vidi, sluša a ne čuje. Jedan poeta ili slikar – ili nazovimo slikarstvo vizualnom filozofijom – zapauza i to ga uzbuđuje, pa on ili ona ima potrebu to nešto zabilježiti i podijeliti s drugima. Da tako objasni svijet sebi te komunicira s njim. Često najzani-

mljivije stvari ispunjene poetikom i potencijalom značenja nalazimo u najmanje očekivanim lokacijama, u nekom sokaku ili čorsokaku, neka fleka na asfaltu može biti vizualno upečatljiva i evocirati mnogo čega, ovisno o kontekstu. Ako su mi oči i srce otvoreni, ruka će me već pratiti i bilježiti razne situacije tim mrljama na ravnoj plohi koju zovem slikom.

Koji su vam umjetnici ili umjetnički pokreti bili najveća inspiracija u različitim fazama vaše karijere? Kako su ti utjecaji evoluirali tijekom života u različitim zemljama?

Neki od japanskih književnika poput Harukija Murakamija ostavili su dubok dojam na mene. Njegovi protagonisti su obični ljudi, a neka-ko epski, i vode čitatelja na putovanje paralelnim svjetovima koji kao da su tu, odmah ispod površine, u podsvijesti. Mnogi pisci su mi važni, ali spomenut ću našeg Ivu Andrića i Mešu Selimovića. Andrić sa svojim povijesnim prostorima gdje pronalazi intimne trenutke i uranja u dubine i tamu psihe. Pa taj veliki Selimović i otuđenost kojom se bavi u bosanskom topusu, a opet je to priča koja nadilazi lokalne okvire.

Kako biste opisali kulturne utjecaje iz BiH, Njemačke i SAD-a, ali i Japana, u svom radu? Koji elementi tih kultura najviše prožimaju vaše slike?

Postoje brojni umjetnici koji su na mene ostavili trag, previše ih ima da ih spominjem redom. Svakako su mi njemački i američki slikari na umu, ali i mnogi drugi. Recimo Paola Rego, portugalska slikarica čije se figure bave osobnom, a opet univerzalnom pričom. Njezin život i obitelj, oboljeli suprug i djeca, neke bajke iz djetinjstva koje je prate i pomalo progone tijekom života, strahovi, čežnje, pa i specifične situacije što znači biti žena u ovom, ali i bilo kojem vremenu – i sve to tako moćno Paola rješava u svojim imaginarnim figurama. Da spomenem i likovnjake poput japanskih grafičara iz 18. stoljeća, majstore Ukiyo-e od kojih sam mnogo naučio o piktorijalnom prostoru, više nego od Europljana i Amerikanaca zajedno. Izometrična perspektiva i pogled pomalo odozgo, prostor pojednostavljen i svjesno ugašena dubina, a ispunjeno filigranskim detaljima kad treba. Opis nekih lokalnih krajolika i života kakav jest, težak i na trenutke ispunjen malim srećama. Nikakvih uljepšavanja tu nema, pa ipak imidž kao cjelina biva transformiran u ultimativnu vizualnu feštu.

Koji su vaši sljedeći planovi – novi ciklus, novi teren, novi format? Postoji li nešto što tek želite istražiti?

Kraj puta su uvijek znakovi, da se vratim Andriću. Nastojim primijetiti neke od njih i pustiti da mi krčkaju u glavi, pa onda krenuti tim smjerom u nekom trenutku. Znam kako ići tamo, ali ne znam niti želim znati što ću zateći kad stignem. Svaki od ovih serijala zaokružena je cjelina, a opet sve što se događalo u ateljeu proteklih nekoliko desetljeća povezano je i isprepletano, neka je nit što ove slike i svjetove povezuje. Osobne fascinacije, moji anđeli i demoni uvijek su tu, odmah ispod površine, a katkad i izrone. Tako da mi se neke scene iz švicarskih Alpi vrte u glavi, umjetna jezera, industrijske zone i glečeri koji se tope. A tu je i vječno prisutni Japan – Nojiri jezero koje volim i gdje želim slikati голу prirodu, pomalo i idealiziranu ovaj put.

Koja vam je najdraža vaša slika i zašto?

Svi ovi ciklusi mnogo mi znače. Znam da sam svakome od njih dao sve od sebe. I vjerujem da je svaki na svoj način dobar i da tu ima alkemije, da je suma veća od zbroja dijelova. Sve ove slike, u okviru širih cjelina, imaju svoju snagu. Rado im se vraćam, a isto tako, zove me što već predstoji. Uvijek je to izazov, pa počinješ ispočetka.